

VILNIAUS MIESTO SAVIVALDYBĖS

TARYBOS NARYS ALMANTAS STANKŪNAS

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONKURENCIJOS TARYBAI, el. p.: taryba@kt.gov.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLEI, el. p.: info@valstybeskontrole.lt

Kopija:

VALSTYBINEI ENERGETIKOS REGULIAVIMO TARYBAI, el. p.: info@vert.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJAI, el. p.: info@am.lt,

PAREIŠKIMAS

DĖL ATLIEKAS DEGINANČIŲ JĖGAINIŲ VEIKLOS IR VALSTYBINĖS ENERGETIKOS REGULIAVIMO TARYBOS BEI APLINKOS MINISTERIJO IŠVADŲ

Siunčiamas el. paštu, originalas siunčiamas nebus

2026-04-08

Faktinės aplinkybės:

Pažymėtina, kad pareiškėjas Almantas Stankūnas (toliau – Pareiškėjas) yra Vilniaus miesto savivaldybės (VMS) tarybos narys, išrinktas per savivaldos rinkimus. Vykdydamas rinkėjų jam patikėtą mandatą, Pareiškėjas, kaip VMS tarybos narys, atidžiai seka AB „Miesto gijos“ (toliau – Miesto gijos) veiklą, kurios 100% akcijų priklauso VMS ir kuri, vykdydama reguliuojamą veiklą, didžiąjai Vilniaus m. šilumos vartotojų daliai tiekia šilumą.

Taip pat Pareiškėjas atidžiai seka atliekų surinkimo ir perdirbimo sektoriaus veiklą Vilniaus m., kuriame rinkliavas už atliekų surinkimą iš fizinių ir juridinių asmenų renka Savivaldybės įmonė Vilniaus atliekų tvarkymo administratorius (toliau VASA).

Miesto gijos šilumos kainai didelę įtaką turi UAB Vilniaus kogeneracinė jėgainė (toliau VKJ) nustatomos šilumos pardavimo kainos, nes VKJ yra vienas iš pagrindinių šilumos gamintojų ir tiekėjų Miesto gijoms.

VASA rinkliavos už atliekų surinkimą dydžiui taip pat didelę įtaką turi VKJ nustatomas atliekų vartų mokestis – mokestis, už kurį VKJ sudegina atliekas, nes VKJ degina visas Vilniaus ir kitose savivaldybėse surenkamas degias atliekas.

VKJ veikla yra reguliuojama, kad būtų užtikrintos pagrįstai žemos jos tiekiamos šilumos kainos ir pagrįstai žemas atliekų priėmimo mokestis.

2026-02-27 Pareiškėjas kreipėsi į Valstybinę energetikos reguliavimo tarybą (toliau – VERT) dėl neplaninio atliekas deginančių jėgainių veiklos patikrinimo. Pareiškimo gavimą VERT užregistravo 2026-03-02

Savo kreipimėse Pareiškėjas be kita ko nurodė, kad VKJ grynasis pelningumas 2022 ir 2023 m. sudarė apie 40%, 2024 – 20% ir atsižvelgiant į šiais metais įvykdyto 49% VKJ akcijų pardavimo sandorio vertę tikėtina, kad 2025 m. VKJ pelningumas bus 40-50%

Analogišką veiklą kaip VKJ vykdančios, kurios veikla irgi yra reguliuojama, UAB Kauno kogeneracinės jėgainės grynasis pelningumas 2022-2024 m. buvo 46-49%.

Analogišką veiklą kaip VKJ Klaipėdoje vykdančios, kurios veikla irgi yra reguliuojama, UAB Gren Klaipėda jėgainės grynasis pelningumas 2022-2024 m. buvo 33-47%.

Toliau Pareiškėjas nurodė, kad reguliuojamą veiklą vykdančių minėtų įmonių 40-50% grynasis pelningumas yra visiškai nepagrįstas o tinkamai veikiant reguliavimo metodikai, pelningumas turėtų būti 5-10%. Įvertinus įmonių pajamas, dėl minėto nepagrįstai aukšto įmonių pelningumo Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos šilumos vartotojai bei minėtų miestų regionų atliekas teikiantys fiziniai ir juridiniai asmenys per metus dėl nepagrįstai aukštų reguliuojamų šilumos ir atliekų vartų kainų galimai praranda 70-80 mln. eurų.

Todėl Pareiškėjas pareikalavo VERT atlikti neplaninį UAB Vilniaus kogeneracinę jėgainę, UAB Kauno kogeneracinę jėgainę ir UAB Gren Klaipėda (toliau visos kartu – Įmonės) veiklos tyrimą, kuris apimtų, neapsiribojant, tokius klausimus:

1. Ar, atsižvelgiant į išskirtinai aukštą Įmonių veiklos pelningumą, yra tinkamai taikoma reguliuojamai veiklai numatyta metodika, kurios tikslas yra neleisti natūralios monopolijos požymių turinčioms komunalinio sektoriaus įmonėms nustatyti nepagrįstai aukštas šilumos pardavimo kainų ir atliekų priėmimo deginimui vartų mokesčių vertes, kurios tiesiogiai įtakoja šilumos kainų dydį vartotojams Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestuose, bei atliekų rinkliavų dydžius Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos regionų fiziniams ir juridiniams asmenims?
2. Ar tinkamai Įmonėse yra atskirtos reguliuojamos ir nereguliuojamos veiklos? Žinoma, kad Įmonės be apribojimų, nekontroliuojant kainų, parduoda atliekų deginimo proceso metu pagamintą elektrą. Atsakyme prašau nurodyti, ar Įmonių pajamos iš elektros pardavimo kaip nors įtakoja VERT kontroliuojamą įmonių parduodamos šilumos kainą ir atliekų priėmimo vartų mokesčių. Turint omenyje išskirtinai aukštą Įmonių veiklos pelningumą tikėtina, kad Įmonių reguliuojamai veiklai taikoma metodika nesusieja, ar netinkamai susieja, reguliuojamų šilumos pardavimo kainų ir atliekų priėmimo vartų mokesčių dydžių su tikėtinomis pajamomis iš pagamintos elektros pardavimo.
3. Ar tinkamai šilumos ir atliekų priėmimo vartų kainų dydyje yra įvertintos Įmonių atliktos investicijos, turint omenyje, kad visiems projektams buvo suteikta negrąžinama ES parama projektų įgyvendinimui (pavyzdžiui, VKJ atveju parama sudarė 47,21 mln. eurų).
4. Ar Įmonių veiklą reguliuojanti metodika nėra ydinga iš esmės – t. y. ar nesukuria galimybių įmonių savininkams gauti nepagrįstai aukštą pelną šilumos vartotojų ir už atliekų surinkimą mokančių juridinių ir fizinių asmenų sąskaita. Jeigu taip yra, prašau nurodyti kas turi būti pakeista, kad būtų užkirstas kelias Įmonėms, pasinaudojant natūralių monopolijų galimybėmis, uždirbti nepagrįstai aukštą pelną šilumos vartotojų ir atliekas priduoančių fizinių ir juridinių asmenų sąskaita?

Vadovaujantis aukščiau paminėtomis aplinkybėmis ir išdėstytais klausimais, Pareiškėjas prašė VERT:

1. Pradėti neplaninį UAB Vilniaus kogeneracinę jėgainę, UAB Kauno kogeneracinę jėgainę ir UAB Gren Klaipėda veiklos tyrimą;
2. Nustatyti, ar buvo/gali būti ateityje pažeisti teisėti šilumos vartotojų Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje bei atliekas priduoančių fizinių ir juridinių asmenų Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos regionuose interesai. Jeigu pasitvirtinų, kad minėti interesai buvo pažeisti ir/ar gali būti pažeisti ateityje, prašau užtikrinti, kad dėl interesų pažeidimo prarastos lėšos būtų grąžintos šilumos vartotojams Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje bei atliekas priduoantiems fiziniams ir juridiniams asmenims Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos regionuose bei užkardytas tų interesų pažeidimas ateityje.

3. Nustačius, kad tiriamų įmonių veiklą reguliuojanti metodika neužtikrina šilumos vartotojų Vilniuje, Kaune ir Klaipėdoje bei atliekas pridodančių fizinių ir juridinių asmenų Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos regionuose interesų mokėti už tiekiamą šilumą ir surenkamas atliekas pagrįstais kaštais paremtą kainą, siūlyti pakeisti metodiką įstatymais nustatyta tvarka.

VERT 2026-04-01 pateikė atsakymą Pareiškėjui, kuriame:

1. Nurodė, kad Įmonių veikla yra reguliuojama tinkamai
2. Nenurodė jokio galimo Įmonių veiklą reguliuojančios metodikos nuostatų netinkamumo ar ydingumo
3. Visiškai ignoravo aplinkybę, kad Įmonių pelningumas yra artimas 50% ir kad tai negali būti suderinama su faktu, kad Įmonių veikla yra tinkamai reguliuojama
4. Atsisakė atlikti neplaninį Įmonių veiklos tyrimą.

Dėl pilietinio judėjimo Tautos forumas kreipimosi tuo pačiu klausimu

2026-03-05 pilietinis judėjimas Tautos forumas (toliau TF) dėl neapgrįstai didelių atliekų deginimo jėgainių pelnų vartotojų sąskaita kreipėsi į Lietuvos Respublikos Seimo narius, Vyriausybę, Energetikos ir Aplinkos ministerijas ir išplatino kreipimąsi žiniasklaidai ir visuomenei. Kreipimosi kopija buvo išsiųsta Lietuvos Respublikos Prezidentui ir VERT. Nuoroda į kreipimąsi čia: <https://tautosforumas.lt/wp-content/uploads/2026/03/2026-03-05-TF-del-nepagristu-atlieku-deginimo-jegainiu-pajamu-vartotoju-saskaita.pdf>

TF, remdamasis čia paminėtu Pareiškėjo kreipimusi į VERT:

1. Atkreipė dėmesį dėl privataus kapitalo dalyvavimo ydingumo valdant energetikos ir komunalinio sektoriaus įmones ir nurodė, kaip konkrečiai privatus kapitalas dalyvauja valdant atliekų deginimo jėgaines.
2. Išdėstė konkrečius reikalavimus dėl būtinybės apginti šilumos vartotojų ir atliekų tiekėjų interesus, kiek tai susiję su atliekų deginimo jėgainių veikla, o būtent:
 - 2.1. Užtikrinti, kad pagal A. Stankūno 2026-02-27 d. pareiškimą VERT atliktų objektyvų ir nepriklausomą tyrimą, išsamiai atsakant į visus pareiškime keliamus klausimus.
 - 2.2. Užtikrinti, kad paaiškėjus, jog dėl netinkamo atliekų deginimo jėgainių veiklą reguliuojančios metodikos taikymo papildomas išlaidas, jėgaines valdančių įmonių pelno naudai, patyrė susiję šilumos vartotojai ar atliekų tiekėjai, būtų inicijuotas tokių nuostolių kompensavimas.
 - 2.3. Įvertinti, ar atliekas deginančių jėgainių įmonių akcininkai ir jų paveikti politikai ir/ar valstybės tarnautojai galėjo neteisėtais veiksmais padaryti įtaką, kad įmonių veiklą reguliuojančios metodikos neribotų, arba nepakankamai ribotų, įmonių veiklos pelningumą susijusių šilumos vartotojų ir atliekų tiekėjų sąskaita, inicijuoti teisėsaugos tyrimą dėl neteisėtų veikų.
 - 2.4. Išsamiai įvertinti būtinybę keisti atliekų deginimo jėgainių veiklą reguliuojančią metodiką, kad ji atitiktų suinteresuotų šilumos vartotojų ir atliekų tiekėjų interesus.
 - 2.5. Parengti pasiūlymus dėl atliekų deginimo jėgainių privatiems akcininkams tiesiogiai ar netiesiogiai priklausančių akcijų nacionalizavimo, kad jų akcijos priklausytų tik savivaldybėms ir/ar valstybei.

Dėl Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerijos atsakymo TF

2026-03-24 Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija (toliau Ministerija) atsakė TF į jo kreipimąsi ir atsakymą išsiuntė kitiems kreipimosi adresatams.

Ministerija savo atsakyme nurodė:

1. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos atliekų tvarkymo įstatymo (toliau – ATĮ) 30 straipsnio 1 dalies nuostatomis, komunalinių atliekų tvarkymo paslaugų kainodara už komunalinių atliekų ir kitų buityje susidarantių atliekų tvarkymą nustatoma vadovaujantis solidarumo, proporcingumo, nediskriminavimo, sąnaudų susigrąžinimo, skaidrumo principais ir atliekų tvarkymo srityje taikomu principu „teršėjas moka“.
2. VERT, atsižvelgdama į aplinkosauginius reikalavimus, alternatyvius atliekų šalinimo būdus ir būtinas komunalinių atliekų deginimo sąnaudas, nustato bendro atliekų deginimo įrenginių ir (ar) atliekų deginimo įrenginių valdytojų taikomo įkainio viršutinę ribą, taip užtikrindama, kad kiekvieno regiono gyventojai mokėtų ekonomiškai pagrįstą kainą.
3. Nurodė, siūloma priemonė – atliekų deginimo įmonių akcijų nacionalizavimas – vertintina kaip itin griežtas nuosavybės ir ūkinės veiklos laisvės ribojimas, kuris galėtų būti taikomas tik esant akivaizdžiam, objektyviai pagrįstam ir kitomis, mažiau ribojančiomis priemonėmis nepasiekiamam viešajam tikslui.
Aplinkos ministerijos vertinimu, siūloma priemonė savaime neužtikrintų atliekų tvarkymo sistemos problemų sprendimo. Atliekų deginimo įrenginių nuosavybės struktūros pakeitimas neturi tiesioginės įtakos atliekų kiekių susidarymui, rūšiavimo mastui ar perdirbimo apimtims, todėl nebūtų veiksminga priemonė siekiant pagrindinių atliekų tvarkymo tikslų.
4. Atkreiptinas dėmesys, kad tokio pobūdžio priemonės (nacionalizavimas) galėtų turėti neigiamų pasekmių investicinei aplinkai, teisiniam tikrumui ir valstybės patikimumui, kas ilgalaikėje perspektyvoje galėtų apsunkinti būtinų investicijų pritraukimą į aplinkosaugos infrastruktūrą.

Dėl vartotojams ir visuomenei žalingos VERT pozicijos.

Skaitau, kad VERT pozicija yra žalinga su Įmonių veikla susijusiems vartotojams ir valstybei dėl sekančių priežasčių:

1. VERT iš esmės ignoruoja neįprastai aukštą Įmonių pelningumą, niekaip jo nekomentuodama
2. VERT nekritiškai vertina Įmonių veiklai reguliuoti skirtą metodiką ir niekaip nekomentuoja kaip naudojant minėtą metodiką Įmonių pelningumas gali būti artimas 50%
3. VERT naudojama metodika galimai remiasi skaičiavimais kiek turėtų kainuoti šiluma ir mokestis už atliekų deginimą naudojant alternatyvias technologijas, kurios neleistų Įmonėms gaminti elektrą ir gauti iš to naudos arba naudodama alternatyvių kaštų metodą.
4. Jeigu VERT naudojama metodika ir vertina gaunamas pajamas iš elektros pardavimo, tai šis vertinimas neatitinka realios situacijos, nes kitaip būtų negalimas Įmonių veiklos pelningumas artimas 50%
5. VERT nurodė, kad Lietuvos Respublikos konkurencijos taryba, vadovaudamasi šilumos ūkio įstatymo 3 straipsnio 5 dalimi, kontroliuoja, kaip šilumos ūkyje laikomasi Konkurencijos įstatymo reikalavimų, inter alia, kad šilumos gamintojai, nepiktnaudžiautų dominuojančia padėtimi. Atsižvelgiant į tai, dėl monopolijos požymių vertinimo rekomenduojame kreiptis į Konkurencijos tarybą.
6. VERT ignoravo TF kreipimąsi ir kartu aplinkybę, kad pirmoji atliekų deginimo jėgainė buvo įrengta Klaipėdoje valstybei suteiktus teisę ją statyti užsienio kapitalo įmonei Fortum, o taip pat, kad ta pati įmonė turėjo 49% akcijų steigiant Kauno koogeneracinę jėgainę ir todėl jos atstovai buvo sutineresuoti, kad atliekas deginančių jėgainių veiklos reguliavimo metodika būtų kuo palankesnė įmonėms uždirbti kuo didesnę pelną. Dėl šios priežasties, galimai neteisėtai įtakojant suinteresuotiems asmenims minėta metodika galėjo būti suformuluota iš esmės ignoruojant visuomenės interesus ir todėl yra revizuotina.

Dėl vartotojams ir visuomenei žalingos Ministerijos pozicijos.

Skaitau, kad Ministerijos pozicija yra žalinga su Įmonių veikla susijusiems vartotojams ir valstybei dėl sekančių priežasčių:

1. Ministerija siaurai vertina atliekų deginimo mokesčio, kuris mokamas atliekas deginančioms įėjainėms, metodiką nes neatsižvelgia, kad reguliuojamai veiklai priskirtų atliekas deginančių įėjainių pelningumas nustačius mokestį už deginimą naudojant alternatyvių kaštų metodą ir atsižvelgiant į būtinybę skatinti mažiau generuoti atliekų, kurios turi būti deginamos atliekų yra viena iš priežasčių reguliuojamą veiklą vykdančioms įėjainėms gauti nepagrįstai didelį pelną siekiantį beveik 50%. Ministerija net nesvarsto, kad mokestis įėjainėms gali būti nustatytas atsižvelgiant į pagrįstą reguliuojamos veiklos pelningumą, o motyvacija mažiau generuoti atliekų gali būti užtikrinama papildomais valstybės mokesčiais, kurie būtų surenkami į valstybės ir/ar savivaldybių biudžetus ir naudojami visuomenės poreikiams taip nekuriant situacijos, kai privatiems investuotojams yra sukuriama sąlygos gauti išskirtinai didelį pelną visuomenės sąskaita.
2. Ministerijos požiūris į privataus investuotojų akcijų nacionalizavimą/išpirkimą atspindi sovietmečiu įtvirtintą, marksistinė ideologija besireminatį požiūrį, kad privataus turto nacionalizavimas iš esmės yra jo konfiskavimas.
Tuo tarpu vykdant privataus turto nacionalizavimą/išpirkimą teisingomis kainomis taip, kad nebūtų pažeisti teisėti privačių investuotojų lūkesčiai yra užtikrinama, kad kaip Ministerija mini pagal Lietuvos Respublikos Konstituciją, nuosavybės teisių apsauga išliktų viena iš fundamentalių konstitucinių vertybių ir nuosavybė būtų paimama visuomenės poreikiams tik įstatymo nustatyta tvarka, esant aiškiam ir pagrįstam viešajam tikslui, laikantis teisingumo, protingumo ir proporcingumo principų. Tokiu būdu vykdant nacionalizavimą nebūtų jokių neigiamų pasekmių investicinei aplinkai, teisiniam tikrumui ir valstybės patikimumui bei būtinų investicijų pritraukimui į aplinkosaugos infrastruktūrą. Kartu būtina atkreipti dėmesį, kad yra labai abejotina nuostata, jog būtų skaitomi teisėtais privačių investuotojų lūkesčiais gauti iki 50% pelno vykdant reguliuojamą veiklą energetikos ir/ar komunaliniame sektoriuje.

Dėl Konkurencijos tarybos ir Valstybės kontrolės tyrimo turinio ir tikslo

Atsižvelgiant į aukščiau pateiktą informaciją ir išdėstytas aplinkybes, prašau atlikti tyrimą pagal institucijų kompetencijas, kuriame būtų įvertinta:

1. Ar UAB Vilniaus kogeneracinė įėjainė, UAB Kauno kogeneracinė įėjainė ir UAB Gren Klaipėda veikla šilumos ir atliekų deginimo sektoriuose turi monopolinės veiklos požymių tų įmonių veikimo rinkose?
2. Ar UAB Vilniaus kogeneracinė įėjainė, UAB Kauno kogeneracinė įėjainė ir UAB Gren Klaipėda dėl jų veiklą reguliuojančios metodikos ydingumo ir/ar neatitikimo visuomenės poreikiams ir lūkesčiams negauna nepagrįstai didelių pelnų reguliuojamą veiklą vykdančioms įmonėms?
3. Ar turėtų būti skubiai inicijuotas aukščiau minėtų įmonių veiklą reguliuojančios metodikos peržiūrėjimas, kad būtų užkardytas piktnaudžiavimas monopoline padėtimi ir užtikrinti teisėti visuomenės poreikiai ir lūkesčiai?
4. Ar UAB Vilniaus kogeneracinė įėjainė, UAB Kauno kogeneracinė įėjainė ir UAB Gren Klaipėda ne valstybės ar savivaldybių valdomų akcijų nacionalizavimas, užtikrinant teisėtus akcijų savininkų lūkesčius, galėtų būti viena iš tinkamų priemonių visuomenės poreikių ir lūkesčių užtikrinimui?

5. Ar būtų tikslinga kreiptis į teisėsaugos institucijas, kad jos įvertintų ar nebuvo galimai neteisėtų veikų privatiems investuotojams leidžiant įgyti atliekas deginančių jėgainių nuosavybę ir rengiant bei tvirtinant metodiką, kuri reguliuoja minėtų jėgainių veiklą?

Pagarbiai,

Pareiškėjas Vilniaus miesto savivaldybės tarybos narys Almantas Stankūnas

Priedai:

1. 2026-02-27 Pareiškėjo kreipimasis į VERT
2. VERT 2026-04-01 atsakymas Pareiškėjui
3. 2026-03-24 Lietuvos Respublikos Aplinkos ministerija atsakymas TF